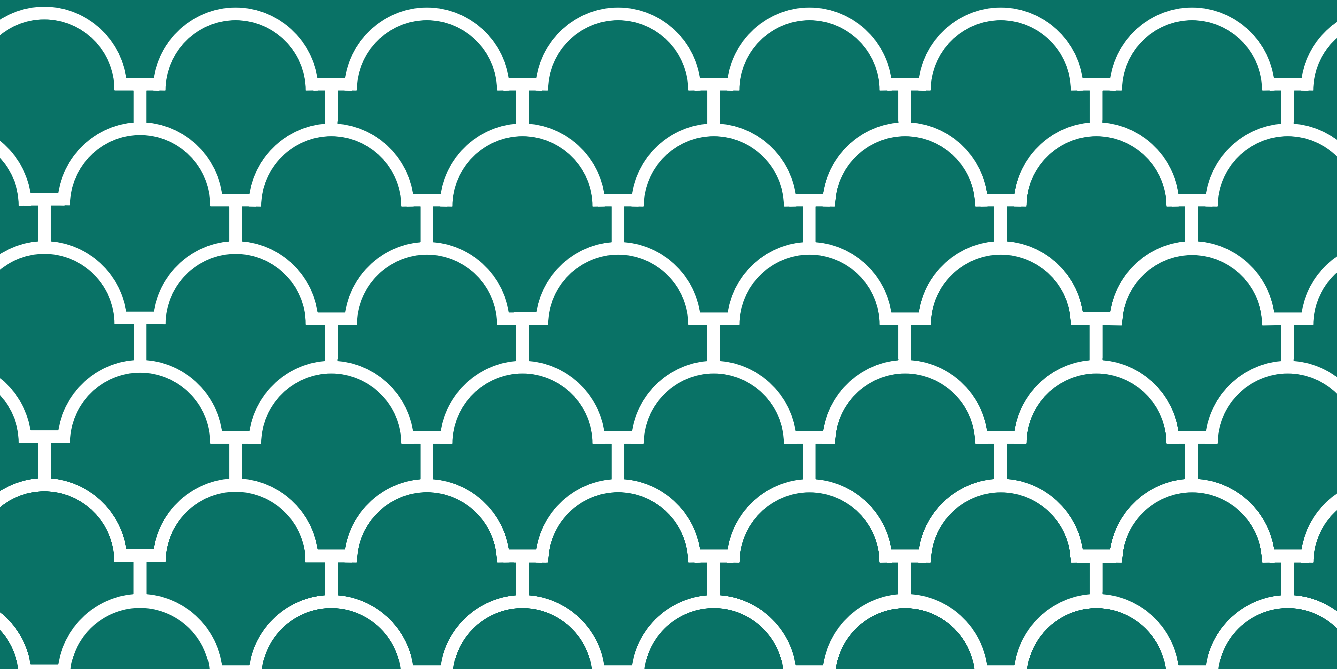

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunta Toimintakertomus

2025

K 11/2026 vp

**EUROOPAN TURVALLISUUS- JA
YHTEISTYÖJÄRJESTÖN
PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN
SUOMEN VALTUUSKUNNAN KERTOMUS
2025**

HELSINKI 2026

ISSN 1789-4785

EUROOPAN TURVALLISUUS- JA YHTEISTYÖJÄRJESTÖN PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN
SUOMEN VALTUUSKUNTA

Eduskunnalle

Eduskunnan työjärjestyksen 10 §:n mukaisesti Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta antaa kunnioittaen eduskunnalle kertomuksen Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuoden 2025 valtiopäivillä.

Helsingissä 17.2.2026

Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan puolesta

Ville Kaunisto
puheenjohtaja

Maria Fagerholm
sihteeri

Sisällys

1. Tiivistelmä	1
2. Suomen valtuuskunnan toiminta	2
3. Yleiskokouksen puheenjohtaja Pia Kauma	3
4. Monenkeskisyys tienhaarassa	5
4.1. Talvi-istunto Wienissä	7
4.1.1. Etyj-alueen haasteet esillä komiteoissa	7
4.1.2. Ukrainan tukeminen	8
4.2. Täysistunto Portossa	9
4.2.1. Vetoamus sääntöpohjaisuuden puolesta	10
4.2.2. Resilienssin vahvistaminen informaatiovaikuttamisen torjunnassa	11
4.2.3. Helsingin päätösasiakirja 50 vuotta	11
4.3. Syyskokous Istanbulissa	12
4.3.1. Vuoropuhelun vahvistaminen, oikeudenmukainen maailmankauppa ja inhimillisuus	12
4.3.2. Välimeri-foorumi	13
5. Vaalitarkkailu	13
5.1. Romanian uusintapresidentinvaalit	14
5.2. Albanian parlamenttivaalit	15
5.3. Moldovan parlamenttivaalit	15
5.4. Kirgisian ennenaikaiset parlamenttivaalit	16
LIITE 1 Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta 1.1.-31.12.2025	18
LIITE 2 Etyjin osallistujavaltiot	19
LIITE 3 Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen ja komiteoiden puheenjohtajisto, työryhmät ja erityisedustajat	20

1. Tiivistelmä

Suomi toimi kertomusvuonna Etyjin puheenjohtajamaana, mikä toi Suomelle paljon näkyvyyttä järjestön sisällä. Pia Kauman (kok.) heinäkuulle jatkunut puheenjohtajuus Etyjin parlamentaarisessa yleiskokouksessa loi paljon mahdollisuuksia Suomen painopisteiden esillä pitämiseksi. Näkyvyyttä lisäsi myös Helsingin päätösasiakirjan 50-vuotisjuhluvuosi, joka huomioitiin Helsingissä 31.7.2025 järjestetyssä suuressa Helsinki +50-konferenssissa. Myös Suomen Etyj-valtuuskunta halusi osallistua juhluvuoteen ja järjesti Porton kesäistunnon yhteydessä tilaisuuden ja elokuvanäytöksen, jossa esitettiin Etyjin syntyä käsittelevä dokumenttielokuva ”The Helsinki Effect”. Elokuva kertoo Etyjin merkityksestä kylmän sodan päättymiselle ja Euroopan yhtenäistymiselle.

Vuonna 1975 hyväksytyt Helsingin periaatteet ovat edelleen voimassa, mutta juhluvuoden tunnelmaa laistivat Etyjin alueella jatkuneet konfliktit ja moninapaisuuden vahvistuminen. Venäjän brutaali hyökkäyssota Ukrainassa jatkui neljättä vuottaan. Ukrainasta kaapattujen lasten tilanne sekä lisääntyneet iskut siviilikohoteisiin edellyttävät kiireellisiä toimenpiteitä. Lisäksi yleiskokous on peräänkuuluttanut, että Venäjän vangitsemat kolme ukrainalaista Etyj-työntekijää tulee vapauttaa välittömästi.

Sääntöpohjaisen ja multilateraalisen maailmanjärjestyksen mureneminen aiheuttaa yleiskokouksessa huolta kansainvälisen yhteistyön ja sopimisen tulevaisuudesta. Demokratian haasteet, kuten kansalaisyhteiskunnan kaventunut tila ja sananvapauden heikentyminen, ovat vakavia merkkejä maailman muuttumisesta. Myös lisääntynyt hybrdivaikuttaminen, hyökkäykset kriittistä infrastruktuuria kohtaan ja pyrkimykset jakaa yhteiskuntaa olivat esillä. Portossa hyväksyttiin Suomen Etyj-valtuuskunnan laatima ja puheenjohtaja Ville Kauniston (kok.) esittämä lisäaihe-ehdotus meriturvallisuudesta ja keinoista sen vahvistamiseksi. Hyviä uutisia kertomusvuodelta olivat Armenian ja Azerbaidžanin välisen rauhan eteneminen ja Minskin prosessin päättäminen.

Yleiskokouksen talvi-istunto järjestettiin Wienissä, Itävallassa 20.–21.2025. Kokouksessa Suomi esitti yleiskokoukselle prioriteettinsa puheenjohtajuuskaudelle, jotka olivat Etyjin periaatteiden ja sitoumusten kunnioittaminen, nykyhaasteisiin vastaaminen sekä Etyjin vahvistaminen tulevaisuuden varalle. Kokouksessa toistettiin yleiskokouksen vahva tuki Ukrainalle sekä Etyjin periaatteille. Kokouksen yhteydessä NB8-maiden puheenjohtajat tapasivat Ukrainan Etyj-valtuuskunnan edustajia.

Vuoden 2025 täysistunto järjestettiin 29.6.–3.7. Portossa, Portugalissa. Istunto oli Pia Kauman viimeinen istunto yleiskokouksen puheenjohtajana. Hän jatkaa seuraavat kaksi vuotta kunniapuheenjohtajana. Istunnossa hyväksyttiin osana Porton päätösasiakirjaa Kauman laatima lisäaihe-ehdotus Etyjin tulevaisuudesta. Istunnossa nousivat esille erityisesti tuki Ukrainalle ja sääntöpohjaiselle järjestykselle sekä resilienssin vahvistaminen ja disinformaation torjuminen, joista Etyj-valtuuskunta järjesti myös sivutapah-tuman yhdessä Ruotsin ja Ukrainan kanssa. Yleiskokouksen uudeksi puheenjohtajaksi valittiin espanjalainen Pere Joan Pons Sampietro.

Syyskokous järjestettiin Istanbulissa, Turkissa 17.–19.11.2025. Kokouksen keskeisiä teemoja olivat vuoropuhelun vahvistaminen ja oikeudenmukainen maailmankauppa. Lisäksi kokouksessa järjestettiin perinteinen Välimeri-foorumi, jonka keskusteluissa nousivat esiin Gazan humanitaarinen kriisi ja Lähi-idän levottomuudet.

Vaalitarkkailu on keskeinen osa yleiskokouksen toimintaa, ja Suomen Etyj-valtuuskunnan jäsenet ovat osallistuneet aktiivisesti vaalitarkkailuoperaatioihin. Vuoden aikana kansanedustajat osallistuivat parlamenttivaalien tarkkailuun Albaniassa, Moldovassa ja Kirgisiassa. Lisäksi yleiskokous tarkkaili Romanian

presidentinvaalien uusintavaaleja. Vaalitarkkailu on ollut kertomusvuonna useasti myös yleiskokouksen keskustelun kohteena, sillä perinteiset vaalitarkkailumenetelmät eivät riittävän hyvin pysty havaitsemaan uuden teknologian, kuten tekoälyn, avulla toteutettua vaalivaikuttamista. Yleiskokous on pohtinut keinoja tähän puuttumiseksi.

2. Suomen valtuuskunnan toiminta

Suomen Etyj-valtuuskunta jatkoi aktiivista osallistumisestaan Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaan puheenjohtaja Ville Kauniston johdolla. Suomen näkyvyyttä ja vaikutusvaltaa lisäsi valtuuskunnan jäsenen Pia Kauman rooli järjestön puheenjohtajana 3.7.2025 asti, minkä jälkeen hän jatkoi järjestön kunniapuheenjohtajana. Kauman toiminnasta kerrotaan tarkemmin seuraavassa luvussa. Lisäksi valtuuskunnan toimintaan vaikutti Suomen Etyj-puheenjohtajuus, mikä toi Suomelle paljon näkyvyyttä ja loi myös odotuksia.

Etyj-valtuuskunta tapasi Etyjin uuden pääsihteerin Feridun Sinirlioğlun 16.1.2025. Hän vieraili Helsingissä Suomen juuri alkaneen Etyj-puheenjohtajuuden vuoksi. Sinirlioğlu piti tärkeänä, että järjestön huomio on yhä Ukrainassa ja maan tukemisessa etenkin mahdollisen rauhansopimuksen jälkeen. Lisäksi järjestöllä on roolinsa Länsi-Balkanin, Kaukasian ja Keski-Aasian alueiden kehityksessä. Sinirlioğlu on huolissaan vaalivaikuttamisen lisääntyvistä, teknologiaa hyödyntävistä keinoista. Hänen mukaansa vaikuttamisen ehkäiseminen ja estäminen vaatii muutoksia maiden vaalilakeihin. Varsinkin tekoäly on kehittynyt huimasti, ja sovelluksia saatetaan käyttää myös pahantahtoiseen toimintaan. Siksi parlamentaarikkojen tulee keskustella myös kansainvälisellä tasolla yhteisistä säännöistä ja toimenpiteistä, muun muassa siitä, miten estetään vallan keskittyminen tietyille suuryrityksille.

Eduskunnassa järjestettiin parlamentaarisen yleiskokouksen puheenjohtajiston epävirallinen kokous 24.1.2025 puheenjohtaja Pia Kauman aloitteesta. Kokoukseen osallistui ulkoministeri Elina Valtonen, ja siellä keskusteltiin sisäisten asioiden ja Etyjin roolin lisäksi muun muassa Georgian tilanteesta. Puheenjohtaja Kaunisto painotti omassa puheenvuorossaan Itämeren heikentynyttä turvallisuustilannetta ja toivoi, että yleiskokous kiinnittäisi asiaan enemmän huomiota. Lisäksi kokouksessa keskusteltiin Etyjin tulevaisuudesta ja pitkän aikavälin taloussuunnittelusta, järjestön roolista ja työkaluista sekä yhteistyöstä kumppanimaiden kanssa.

Puheenjohtaja Kaunisto osallistui 21.2.2025 Wienin talvi-istunnon yhteydessä järjestettyyn NB8-maiden puheenjohtajien ja Ukrainan Etyj-valtuuskunnan jäsenten tapaamiseen. Kokouksessa korostettiin NB8-maiden merkitystä Ukrainan tukemisessa, ja erityisesti Suomen tasavallan presidentti Alexander Stubb sai Ukrainalta kehuja. Yhdysvaltojen uuden hallinnon toiminta sen sijaan aiheutti osallistujissa huolta. Kokouksessa keskusteltiin myös Ukrainan ja Yhdysvaltojen mineraalisopimuksesta.

Parlamentaarisen yleiskokouksen valtuuskunta vieraili 28.–30.4.2025 Etyjin kenttäoperaatiossa Dušanbessa, Tadžikistanissa. Matkalle osallistuivat yleiskokouksen puheenjohtaja Kauma ja valtuuskunnan puheenjohtaja Kaunisto. Vierailun ohjelmaan kuuluivat tapaamiset Tadžikistanin presidentin, ulkoministerin, parlamentin puhemiehen ja rajavartioston päällikön kanssa sekä vierailu Etyjin rajavalvonnan henkilöstökoulutuslaitoksessa. Vierailu päättyi tutustumiskäyntiin Tadžikistanin rajanylityspaikalla Nižiny Pyanjissa.

Puheenjohtaja Kaunisto osallistui 12.–13.5.2025 Oslossa järjestettyyn NB8-kokoukseen. Keskusteluihin osallistuivat NB8-maiden puheenjohtajien lisäksi Ukrainan valtuuskunnan puheenjohtaja Mykyta Poturajev sekä yleiskokouksen talouskomitean varapuheenjohtaja Artur Gerasymov. Kokouksessa pohdittiin,

miten NB8-maat voivat tukea Ukrainaa. Keskustelua alusti Norjan ulkoministeriön poliittinen valtiosihteeri Eivind Vad Petersson.

Valtuuskunta järjesti yhdessä demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston ODHR:n kanssa eduskunnassa 3.–4.6.2025 parlamenttien tasa-arvotyön edistämiseen keskittyneen seminaarin, johon osallistui noin 80 parlamentaarikkoa ja asiantuntijaa 20 maasta ja kansainvälisestä järjestöstä. Kokouksessa hyväksyttiin niin sanotut Helsingin sitoumukset (*Helsinki Pledges on Gender-sensitive Parliaments in the OSCE region*) tasa-arvon kehittämiseksi parlamenteissa. Tapahtumassa puhuivat toinen varapuhemies Tarja Filatov (sd.), yleiskokouksen puheenjohtaja Pia Kauma, Eva Biaudet (r.), Saara-Sofia Sirén (kok.) ja Atte Harjanne (vihr.). Varapuhemies Filatov painotti avaussanoissaan sitä, että kun tasa-arvoa edistetään lainsäädännöllä, on keskeistä panna lait toimeen myös parlamenttien sisällä. Hän esitelti eduskunnan naisverkoston ja tasa-arvoneuvoston toimintaa ja painotti, että myös miehillä on keskeinen rooli tasa-arvon edistämässä yhteiskunnissa.

Suomen Etyj-valtuuskunta tapasi puheenjohtajaehdokas Pere Joan Pons Sampietron Portossa 29.6.2025. Pons Sampietro kertoi valtuuskunnalle omista tavoitteistaan mahdollisena yleiskokouksen puheenjohtajana. Valtuuskunta ehdotti puheenjohtajaehdokkaalle fokusoidumpaa toimintaa ja lisää yhteistyötä muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila (ps.) nimitettiin 29.10.2025 parlamentaarisen yleiskokouksen terrorisminvastaisen tilapäiskomitean jäseneksi. Samana päivänä kunniapuheenjohtaja Pia Kauma nimitettiin yleiskokouksen siirtolaisuustyöryhmän jäseneksi.

Valtuuskunta tapasi ulkoministeri Elina Valtosen kaksi kertaa vuoden aikana. Tapaamisessa 19.6.2025 keskusteltiin Suomen puheenjohtajuuskauden etenemisestä, ja 16.12.2025 käytiin puolestaan läpi Suomen saavutuksia kuluneelta puheenjohtajuuskaudelta sekä odotuksia vuodelle 2026.

Valtuuskunnan jäseniä osallistui kolmeen vaalitarkkailuoperaatioon vuonna 2025. Jäsenet Mika Lintilä (kesk.) ja Ville Skinnari (sd.) tarkkailivat 11.5.2025 järjestettyjä Albanian parlamenttivaaleja. 28.9.2025 järjestettyjen Moldovan parlamenttivaalien tarkkailuun osallistuivat jäsen Mika Lintilä sekä varajäsenet Petri Huru (ps.) ja Aleks Jäntti (kok.). Lisäksi varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila osallistui Kirgisian 30.11. järjestettyjen ennen aikaisten parlamenttivaalien tarkkailuun. Vaaleista kerrotaan lisää luvussa viisi.

Valtuuskunnan yhteistyö ulkoministeriön, ulkoministerin ja Suomen pysyvän Etyj-edustuston kanssa on ollut sujuvaa ja aktiivista. Etyj-suurlähettiläs Vesa Häkkinen on osallistunut useisiin valtuuskunnan kokouksiin pitkin kertomusvuotta.

3. Yleiskokouksen puheenjohtaja Pia Kauma

Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen puheenjohtajana toiminut Pia Kauma edusti toisena toimivuotenaan järjestöä aktiivisesti niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Samaan aikaan Suomi toimi Etyjin puheenjohtajana, mikä tarkoitti Suomelle poikkeuksellista mahdollisuutta toimia rauhan ja yhteistyön edistämässä. Puheenjohtajuuskautensa aikana Kauma on puhunut Etyjin uudistamisen puolesta ja kannustanut rakentamaan dialogiin kaikkien jäsenvaltioiden kanssa Helsingin päätösasiakirjan perusperiaatteiden mukaisesti. Tuki Ukrainalle on ollut vahvaa ja säilynyt järjestön prioriteettina. Yleiskokous on Kauman aloitteesta alkanut järjestämään myös parlamentaarikoiden vierailuja Etyjin kenttämissioihin.

Tammikuussa 2025 Etyjin yleiskokous järjesti yhdessä ODHR:n kanssa verkkoseminaarin, jossa käsiteltiin parlamenttien tehtävää osana vuonna 1995 hyväksytyn Pekingin toimintaohjelman toimeenpanoa.

Kauma avasi tilaisuuden puheenvuorolla, jossa hän painotti parlamenttien velvollisuutta osallistua aktiivisesti ja multivektoraalisesti sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen sekä estää epätasa-arvoa lisäävän disinformaation ja regressiivisten ideologioiden leviäminen.

Kauma puhui tammikuun lopussa Wienissä Etyjin pysyvässä neuvostossa, jossa hän korosti Etyjin puheenjohtajanaan ja parlamentaarisen yleiskokouksen yhteistyön olevan keskeinen järjestön tavoitteiden edistämiseksi. Etyjin on puolustettava sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen toteutumista erityisesti nyt, kun kansainvälisten organisaatioiden toimintakykyä kyseenalaistetaan globaalisti. Hän huomautti, että Suomen kaksoispuheenjohtajuus – niin Etyjissä kuin Etyjin parlamentaarisessa yleiskokouksessa – on ainutkertainen mahdollisuus saavuttaa merkityksellisiä tuloksia.

Kauma vieraili helmikuun alussa Ankarassa, Turkissa. Matkan tarkoituksena oli valmistella Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen syysistuntoa sekä keskustella Turkille ajankohtaisista Etyj-alueen haasteista. Vierailun aikana Kaumalla oli kahdenvälisiä tapaamisia puhemies-, valiokunta- sekä ministeritasolla. Kauma tapasi Ankarassa myös Turkin Etyj-valtuuskunnan puheenjohtajan. Keskusteluissa korostuivat erityisesti Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa sekä huoli rauhanneuvottelujen toteutumisesta ilman Ukrainan läsnäoloa, Lähi-idän ja Etelä-Kaukasian tilanne sekä Syyrian uusi hallinto ja Turkin työ maassa olevien syyrialaispakolaisten auttamiseksi.

Helsingissä järjestettiin 10.2.2025 Etyjin vuosittainen antisemitismin vastainen konferenssi. Kauma painotti puheenvuorossaan ajankohdan merkityksellisyyttä, sillä vain päiviä aikaisemmin oli tullut kulu-neeksi 80 vuotta Auschwitzin keskitysleirin vaputtamisesta. Kauma korosti, että antisemitismi on huolestuttavasti lisääntynyt Hamasin terrori-iskujen myötä myös sellaisissa Etyj-maissa, joissa antisemitistinen liikehdintä on totutusti ollut vähäistä. Hän painotti, että Gazan tapahtumien valossa on kuitenkin pystyttävä erottamaan ihmisoikeusloukkauksien legitiimi kritisointi ja antisemitistinen retoriikka toisistaan. Parlamentaarinen yleiskokous on sitoutunut antisemitismin vastaiseen työhön.

Parlamentaarisen yleiskokouksen puheenjohtajistosta ja Ukrainan tukiryhmän jäsenistä koostuva delegaatio vieraili Kauman johdolla Kiovassa 12.–13.2.2025. Ukrainan parlamentissa pidetyssä kokouksessa puheenjohtajisto vahvisti järjestön sitoutumisen Ukrainan suvereniteetin, demokratian ja resilienssin tukemiseen. Matkan ohjelmaan kuuluivat myös kenttävierailut Butšaan ja Irpiniin.

Maaliskuussa puheenjohtajisto matkusti Kauman johdolla kenttävierailulle Israeliin ja Länsirannalle. Valtuuskunta tapasi Israelin knesetin puhemiehen Amir Ohanan, apulaisulkoministeri Sharen Haskelin ja muita israelilaisia virkamiehiä ja kansalaisyhteiskunnan edustajia. Valtuuskunta vieraili Gazan lähellä olevilla alueilla, joihin Hamas hyökkäsi 7.10.2023, sekä Israelin pohjoisosissa olevissa yhteisöissä, jotka evakuoitiin Hizbollahin raketti-iskujen vuoksi. Keskusteluissa korostuivat siviilien jatkuva kärsimys konfliktialueella sekä tarve konkreettisiin toimenpiteisiin, joilla voidaan edistää väestön turvallisuutta. Ramallahissa valtuuskunta tapasi Palestiinan kansallisneuvoston varapuhemiehen Musa Hadidin, ulkoministeri Varsen Shaheenin sekä humanitaarisen avun työntekijöitä ja kansalaisyhteiskunnan edustajia. Jerusalemissa jäsenet tapasivat myös patriarkka Theophilos III:n Kreikan ortodoksisessa patriarkaatussa.

Kauma painotti Euroopan neuvoston puhemieskonferenssissa Strasbourgissa 20.–21.3.2025 pitämässään puheessa, että parlamenteilla on vastuu valvoa ja estää vallan keskittymistä hallitusten käsiin parlamentaarisen demokratian kustannuksella.

Kauma osallistui 7.4.2025 Parlamenttienvälisen liiton IPU:n 150. yleiskokoukseen, joka järjestettiin Uzbekistanissa. Puheessaan Kauma korosti Helsingin periaatteiden tärkeyttä ja ajankohtaisuutta. Kauma totesi Venäjän rikkovan näitä periaatteita ja peräänkuulutti Venäjän asettamista vastuuseen tekemistään sotarikoksista. Kauma tapasi kahdenvälisesti IPU:n puheenjohtajan ja pääsihteerin, Uzbekistanin

parlamentin senaatin puheenjohtajan, Etyjin Uzbekistanin kenttäoperaatiota johtavan suurlähettiläs Antti Karttusen sekä kansanedustajia Armeniasta, Bosnia ja Hertsegovinasta, Valko-Venäjältä, Georgiasta ja Venäjältä.

Kauma osallistui 15.5.2025 Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen järjestämään, Ukrainan karkotettuja lapsia käsittelevään konferenssiin Helsingissä. Kauma painotti puheenvuorossaan, että Etyjin parlamentaarinen yleiskokous tukee työtä lasten oikeuksien toteutumiseksi sotatilasta huolimatta. Hän korosti, että Venäjän laittomat lapsikaappaukset on tuomittava ja kansainvälisen yhteisön on koordinoitusti vaadittava lasten palauttamista takaisin Ukrainaan.

Toukokuun lopussa yleiskokouksen terrorisminvastaisen komitean valtuuskunta matkusti Kauman johdolla Yhdysvaltoihin. Matkan aikana delegaatio vieraili Washington DC:ssä ja New Yorkissa tutustumassa Yhdysvaltojen terrorisminvastaiseen työhön. Pääkaupunki Washingtonissa valtuuskunta keskusteli Yhdysvaltain kongressin jäsenten, tiedustelu- ja lainvalvontaviranomaisten sekä asiantuntijoiden kanssa ajankohtaisista ilmiöistä terrorismissa sekä kansainvälisestä yhteistyöstä väkivaltaisia ääriilmiöitä vastaan. New Yorkissa delegaatio puolestaan tapasi YK:n turvallisuusneuvoston terrorisminvastaisen komitean johtajan, Vladimir Voronkovin. Keskustelussa korostui erityisesti epävakaa maailmanpoliittinen tilanne, mikä entisestään edesauttaa terrorismin leviämistä. Tapaamisen päätteeksi Kauma ja Voronkov allekirjoittivat yhteisymmärrysmuistion komiteoiden välisen yhteistyön jatkamisesta seuraavalle vuodelle. Kauma tapasi kahdenvälisesti YK:n yleiskokouksen puheenjohtajan Philémon Yangin ja YK:n poliittisten asioiden osaston Euroopan ja Keski-Aasian yksikön johtajan Kayoko Gotohin. Yangin kanssa Kauma keskusteli muun muassa sosiaalisen median käytöstä terroristisiin tarkoituksiin ja sosiaalisen median alustojen vastuusta sen kitkemiseksi. Gotohin kanssa keskustelu puolestaan keskittyi Ukrainaan.

Kauma puhui 4.6.2025 Roomassa järjestetyssä seminaarissa, jonka pääteemana oli työ järjestäytyneitä rikollisuutta vastaan Etyj-alueella. Avauspuheenvuorossaan Kauma korosti, että järjestäytyneet rikollisuus, terrorismi ja korruptio ovat yhteen linkittyneitä turvallisuusuhkia, joiden vaikutukset ovat ylirajaisia. Yleiskokouksessa tulisi kehittää yhteisiä käytäntöjä näiden uhkien ehkäisemiseksi.

Kauma osallistui Norjan parlamentissa järjestettyyn *Security and Co-operation in a Europe at War – The 50th Anniversary of the Helsinki Final Act* -seminaariin Oslossa 13.6.2025. Kauma nosti tilaisuuden päätöspuheessaan esiin Etyj-alueen haastavan tilanteen, erityisesti Venäjän hyökkäyssodan jatkuessa Ukrainassa. Hän muistutti Etyjin poikkeuksellisesta roolista dialogin alustana erimielistenkin maiden välillä. Hän totesi myös yleiskokouksen roolin olevan keskeinen, sillä se tarjoaa alustan parlamenttien väliselle dialogille ja diplomatialle mutta myös konkreettisille toimille demokratian turvaamiseksi.

4. Monenkeskisyys tienhaarassa

Kun Suomi vuonna 2021 valittiin Etyjin puheenjohtajaksi vuodelle 2025, maailma näytti varsin erilaiselta verrattuna nykyhetkeen. Ennuserkeistä huolimatta Venäjä ei vielä ollut aloittanut laiton hyökkäysohjeita Ukrainassa, eikä kukaan silloin tiennyt, että Yhdysvaltojen suhtautuminen olemassa oleviin kansainvälisiin rakenteisiin ja multilateralismiin muuttuisi. Suomen puheenjohtajuuskauden avajaisissa oli nostalginen mutta odottava tunnelma, josko juhluvuoden myötä olisi mahdollista saada uutta puhtia Helsingin henkeen ja muistuttaa, että monenkeskinen yhteistyö on vioistaan huolimatta ollut toimiva vakauden ja rauhan takaaja useiden vuosikymmenten ajan.

Suomen puheenjohtajuuskauden ohjaavat prioriteetit olivat Etyjin periaatteiden ja sitoumusten kunnioittaminen, nykyaasteisiin vastaaminen sekä Etyjin vahvistaminen tulevaisuuden varalle. Puheenjohtajuuskauden keskiössä oli 50 vuotta täyttävät Helsingin periaatteet, joita tällä hetkellä haastetaan

monesta suunnasta. Periaatteet ovat kuitenkin edelleen voimassa ja toimivat hyvänä ohjenuorana myös nykyajan kriiseihin suhtautumisessa. Toisen prioriteetin keskiössä on Ukrainan tukeminen ja muuttuneeseen turvallisuusarkkitehtuuriin vastaaminen. Uudet haasteet, kuten hybridisodankäynti ja demokratian rapautuminen, vaikuttavat laajasti turvallisuuteen ja vakauteen. Suomen tavoitteena oli myös nostaa esiin Etyjin työkalut ja kehittää niiden käytettävyyttä. Suomen Etyj-valtuuskunta tuki Suomen puheenjohtajuutta ja toivoi mahdollisimman konkreettista toimintaa Etyjin merkityksen ja vaikuttavuuden esiin nostamiseksi. Myös hallituspuolen ja parlamentaarisen puolen yhteistyö on valtuuskunnalle tärkeää, ja siihen toivottiin puheenjohtajamaan panosta.

Juhlavuosi muuttui kuitenkin lähinnä menneiden muisteloiksi, sillä luottamusta monenkeskiseen yhteistyöhön ja Etyjin kaltaisiin järjestöihin koetellaan tällä hetkellä. Monenkeskisen yhteistyön puuttuessa harvojen ja vahvojen valta kasvaa. Maailma muuttuu yhä enemmän transaktionaaliseksi eli järjestelmäksi, jossa tarjotaan palveluksia ja vastapalveluksia mutta jossa yhteistyön henki on hukassa. Turvallisuutta uhkaaviin suuriin haasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen, vastaaminen ei kuitenkaan onnistu transaktioilla vaan yhteisillä sitoumuksilla ja yhteistyöllä. Kansallisia intressejä pitää suojella, mutta historia on osoittanut, että konfliktien riski kasvaa, kun erilaisten kansallisten intressien välille syntyy ristiriitaa. Moninapaisuus voikin muodostaa uhkia varsinkin pienten maiden turvallisuudelle.

Sääntöpohjainen maailmanjärjestys saattaa olla tienhaarassa, kun voimapolitiikka on noussut sen haastajaksi. Kansainväliset sopimukset ovat edelleen voimassa, mutta yhä useampi valtio noudattaa niitä valikoiden ja tulkitsee niitä itselleen sopivalla tavalla. Koska ei ole olemassa maailmanpoliisia, sääntöjen noudattamatta jättämisestä harvoin tulee suurille toimijoille seurauksia. Se ei tarkoita, että sääntöpohjaisuus olisi menettämässä merkitystään kokonaan, mutta se luo uusia haasteita kansainväliselle yhteistyölle ja kokonaisturvallisuuden varmistamiselle. Etyjin roolia ja merkitystä tässä uudessa maailmantilanteessa on pohdittu ja jopa kyseenalaistettu, mutta mitään muutakaan vaihtoehtoa ei ole löytynyt, eikä kukaan ole ollut valmis kuoppaamaan järjestöä, sillä sen erilaiset työkalut ovat edelleen toimivia ja niitä tarvitaan jatkossakin.

Suomen puheenjohtajuuskauden päätapahtuma oli Helsingissä 31.7.2025 järjestetty Helsinki +50-konferenssi, jonka tavoitteena oli edistää osallistujavaltioiden sitoutumista Etyjin periaatteisiin. Konferenssissa oli vahva kansalaisyhteiskunnan läsnäolo, sillä kansalaisyhteiskunnan merkitys turvallisuuden edistäjänä on merkittävä. Kertomusvuoden aikana juuri kansalaisyhteiskunnan tilaa on kavennettu useassa jäsenmaassa ja etenkin Georgian demokratian nopea luisuminen on ollut usein esillä yleiskokouksen keskusteluissa ja teksteissä. Samalla kun monenkeskisyyttä haastetaan, myös yhteiskunnan moniäänisyys on hiipumassa. Se on uhka vapaudelle, vakaudelle ja turvallisuudelle.

Etyjin ministerikokous järjestettiin joulukuussa Wienissä 2025, ja kokous kärsi osallistujapulasta, kun muun muassa Yhdysvaltojen ja Venäjän ulkoministerit eivät osallistuneet. Kokouksen yksi merkittävä päätös oli Minskin prosessin päättäminen Armenian ja Azerbaidžanin pyynnöstä ja Yhdysvaltojen tukeamana. Myös kenttämissioiden mandaateille annettiin 12 kuukautta jatkoaikaa, paitsi Moldovalle 6 kuukautta. Ministerikokouksessa ei löydetty konsensusta vuoden 2027 puheenjohtajamaasta, mikä hankaloittaa niin sanottua troikkatyötä (edellinen, nykyinen ja tuleva puheenjohtaja). Lisäksi kokouksessa esitettiin aloitteita Etyjin budjetin kokonaisvaltaisesta uudistamisesta, modernisoimisesta ja skaalaamisesta. Tämä luo paineita vuoden 2026 puheenjohtajamaalle Sveitsille. Siinä mielessä Suomen puheenjohtajuuskauden yhtenä saavutuksena voidaan pitää Helsinki +50-rahaston perustamista, sillä se antaa mahdollisuuden kerätä yhteen osallistujavaltioiden vapaaehtoistuet ja rahoittaa sitä kautta erilaisia toimintoja.

Myös parlamentaarinen yleiskokous joutuu priorisoimaan toimintojaan vaikeassa budjettitilanteessa. Paine toiminnan kasvattamiseksi on suuri, mutta resurssit ovat rajalliset. Yleiskokous on kuitenkin

pysynyt päätöskykyisenä ja on saanut budjetin hyväksytyä. Myös istuntojen isäntämaat ovat selvillä vuoteen 2026 asti. Monenkeskisen kansainvälisen politiikan alemmuustila kuitenkin näkyy myös yleiskokouksen puolella ja on korostunut kertomusvuoden aikana.

4.1. Talvi-istunto Wienissä

Etyjin parlamentaarinen yleiskokous kokoontui talvi-istuntoon Wienissä 20.–21.2.2025. Kokoukseen osallistuivat Etyj-valtuuskunnan varsinaiset jäsenet Ville Kaunisto (pj.), Vilhelm Junnilla (vpj.), Pia Kauma, Mika Lintilä, Jenna Simula ja Ville Skinnari.

Avausistunnossa puhetta johtanut Kauma korosti Helsingin päätösasiakirjaan kirjattujen periaatteiden tärkeyttä. Näitä perusperiaatteita uhkaavat Venäjän hyökkäyssodan lisäksi uudet haasteet, kuten hybridi-vaikuttaminen, iskut kriittiseen infrastruktuuriin, maahanmuuton välineellistäminen ja demokratiaa heikentävä disinformaatio. Kokouksen avausistunnossa kuultiin lisäksi Itävallan parlamentin puhemiehen Walter Rosenkrantzin sekä Etyjin uuden pääsihteerin Feridun Sinirliog̃lun puheenvuorot. Sinirliog̃lu korosti, että Etyjin periaatteet ovat voimassa yhtä lailla kuin 50 vuotta sitten. Etyj on selvinnyt sodista ennenkin ja tulee selviytymään vastaisuudessaakin. Suomen Etyj-puheenjohtajaa edusti kokouksessa Etyj-suurlähettiläs Vesa Häkkinen. Hän kertoi Suomen puheenjohtajuusohjelmasta ja korosti, että Ukrainasta voi neuvotella vain Ukraina ja Euroopasta vain Eurooppa. Helsingin periaatteet ovat edelleen voimassa, mutta Etyjin on valmistauduttava nopeasti muuttuvaan turvallisuustilanteeseen. Häkkinen vastasi myös parlamentaarikoiden kysymyksiin esimerkiksi suojautumisesta hybridi-vaikuttamista vastaan, multilateralismin tilasta ja Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainassa. Kysymyksen avaussessiossa esittänyt Skinnari oli huolissaan periaatteiden noudattamisesta ja tiedusteli, miten tässä maailmantilanteessa voidaan rakentaa Helsingin jälkeistä luottamuksen koalitiota. Lisäksi nostettiin esiin, että kolme ukrainalaista Etyj-työntekijää ovat edelleen Venäjän vangitsemina Donbasin alueella.

4.1.1. Etyj-alueen haasteet esillä komiteoissa

Talvi-istunnossa aloitetaan yleiskokouksen kolmen komitean raporttien valmistelutyö, joten komiteakokouksissa on paljon asiantuntijakuulemisia.

Poliittisessa komiteassa todettiin, että yleiskokouksen yhteistyö hallituspuolen kanssa on parantunut. Haasteita aiheuttavat kuitenkin edelleen institutionaaliset ongelmat ja budjetti. Ukrainan tulevaisuudesta voi päättää vain Ukrainan kanssa. Rauhan pitää perustua oikeudenmukaisuuteen ja kestävyYTEEN. Raporttia valmisteleva Tobias Winkler (Saksa) totesi, että Helsingin henki on nyt tulilinjalla. Vuoropuheiluun perustuva Etyj joutuu elämään useiden uhkien kanssa, kuten ydinaseilla uhkaileminen, vaalivaikuttaminen Moldovassa, Valko-Venäjän valevaalit sekä toisinajattelijoihin kohdistuvat hyökkäykset. Myös Etelä-Kaukasian tilanne on hauras ja Georgian kehitys huolestuttava. Keski-Aasiasta on kuultu myönteisiä uutisia, kun Kirgisian ja Tadžikistanin rajatilanteeseen on löytynyt ratkaisu. Presidentti Trumpin lausunnot Kanadasta ja Tanskasta ovat huolestuttavia sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen näkökulmasta.

Asiantuntijapuheenvuoroissa nostettiin esiin etenkin uuden teknologian, kuten tekoälyn, vaikutukset kokonaisturvallisuuteen ja vakauteen. Uudet aseteknologiat sekä vapaaseen yhteiskuntaan vaikuttava teknologiakehitys tarvitsevat huomiota sekä puuttumista lainsäädännöllä ja erilaisilla toimenpiteillä. Komitean erikoisteemana oli ydinturvallisuus ja kriittisen infrastruktuurin suojeleminen. Aiheesta alustanut ydinturva-asiantuntija Tibor Tóth totesi, että maailmalla on 20 000 ydintaistelukärkeä enemmän kuin toisessa maailmansodassa, minkä myötä riskit ovat valtavat. Nämä riskit korostuivat useassa puheenvuorossa, ja teema antoiikin normaalisti hiljaa pysyville valtuuskunnille, kuten Mongolialle, Valko-Venäjälle ja Kirgisialle, mahdollisuuden puhua. Yhdysvaltalainen demokraattiedustaja piti vahvan puheenvuoron, jossa hän vannoi maan pysyvän Ukrainan puolella ja puolustavan vapautta Euroopassa. Varapuheenjohtaja Junnilla korosti omassa puheenvuorossaan, että syyttelyn sijaan pitää keskittyä yhteistyöhön.

Talous-, tiede-, teknologia- ja ympäristökomitean teemana oli ilmastonmuutoksen, siirtolaisuuden ja turvallisuuden välinen yhteys. Etenkin tekoälyn potentiaalia näiden haasteiden lieventämiseksi pitää ottaa huomioon. Raporttia valmisteleva Paula Cardoso (Portugali) totesi, että raportissa tullaan korostamaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia siirtolaisuuteen, energiaturvallisuutta, talouskehitystä sekä tukea Ukrainan jälleenrakentamiseen. Taloudellista vapautta ja sosiaalista vastuunkantoa on sovittava yhteen, jotta voidaan taata taloudellista vakautta ja kasvua. Asiantuntijapuheenvuoroissa kuultiin Etyjin toiminnasta korruption kitkemisessä sekä tarpeesta tehdä yhteistyötä, jolla voidaan puuttua ilmastonmuutoksen turvallisuusriskeihin. Ilmastopakolaisuus voi sanana herättää vääriä konnotaatioita. Ilmiötä tulisi nähdä tapana sopeutua ja kasvattaa resilienssiä ilmaston muuttuessa. Maahanmuutto tulisi sisällyttää osallistujavaltioiden ilmastopolitiikkaan. Tarvitaan selkeitä määritelmiä ja toimenpiteitä sekä kansainvälistä yhteistyötä.

Demokratiaa, ihmisoikeuksia ja humanitaarisia asioita käsittelevässä komiteassa nostettiin esiin huoli kansalaisyhteiskunnan tilan kaventumisesta sekä lisääntyneistä hyökkäyksistä sananvapautta ja koontumisvapautta kohtaan. Myös median tila on kaventunut. Etyjin päätösasiakirjan puolustaminen on entistä tärkeämpää maailmassa, jossa demokratia on taantumassa, konfliktit lisääntyvät ja vastakkainasettelu kasvaa. Erityinen huoli on Ukrainasta kaapattujen lasten tilanne. Raporttia valmisteleva Carina Ödebrink muistutti, että sota Ukrainassa on merkittävin kriisi Etyjin alueella ja huoli lapsista, naisista ja heihin kohdistuvista rikoksista ja hyväksikäytöstä on erittäin suuri. Myös Gazan humanitaariseen tilanteeseen tulee puuttua. Yleiskokouksen on myös tuomittava poliittisiin toisinajattelijoihin ja kansalaisyhteiskuntaan kohdistuvat hyökkäykset sekä niiden toimintaa rajoittavat toimenpiteet. Ihmisoikeuksia ja perusvapauksia on puolustettava. Komitean erityisteemana oli uusien teknologioiden ja sosiaalisen median vaikutukset vaaleihin. Asiantuntijapuheenvuoroissa peräänkuulutettiin kansainvälistä yhteistyötä vaalien suojelemiseksi hybridivaikuttamista ja disinformaatiota vastaan sekä tekoälyn eettistä käyttöä koskevia sääntöjä. Suomen puheenjohtajuusprioriteetit – *resilience, respect, response, preparedness* – saivat tukea, sillä ne auttavat suojelemaan demokratiaa siihen kohdistuvia hyökkäyksiä vastaan.

Istunnossa kuultiin myös venäläisen oppositiovaikuttajan, elokuussa 2024 vankilasta vapautetun poliittisen vangin Vladimir Kara-Murzan puheenvuoro. Hän piti kansainvälistä painetta ja yhteydenpitoa vankkeihin suurena taustavaikutuksena vapautumiseensa. Kaikki venäläiset eivät tue Putinin hallintoa. Hän ilmaisi huolensa poliittisten vankien lisääntymisestä ja huomautti, että mahdollisen tulitauon tulisi edellyttää Ukrainasta kaapattujen lasten palauttamista ja poliittisten vankien vapauttamista.

Yleiskeskustelussa puhuttiin Georgian tilanteesta, painotettiin Ukrainan osallistumista rauhanneuvotteluihin ja korostettiin demokratian suojelemista hybridivaikuttamista vastaan. Puheenjohtaja Kaunisto peräänkuulutti omassa puheessaan toimia Etyjin tulevaisuuden eteen ja totesi, että jos Etyj ei itse toimi, joku muu toimii. Hän painotti Ukrainan puolustamisen olevan yhteinen asia ja totesi kokemuksen osoittaneen, että myönnytykset johtavat vain suurempaan kärsimykseen. Kaunisto viittasi puheisiin Ukrainan vaaleista ja muistutti, että Ukraina on parlamentaarinen demokratia, joka noudattaa omia lakejaan. ”Ei Britanniasakaan järjestetty vaaleja toisen maailmansodan aikana. Tärkeysjärjestys Ukrainassa on tämä: ensin rauha, sitten vaalit.”

4.1.2. Ukrainan tukeminen

Tuki Ukrainalle on edelleen vahvaa, mutta asia ei ole enää samalla tavalla esillä istunnossa kuin hyökkäyssodan alkuvuosina. Yhdysvaltojen uusi suunnanmuutos ulkopoliitikassa näkyy myös Etyjissä. Ukrainan valtuuskunta pyysi erillistä tapaamista NB8-maiden kanssa Wienin talvi-istunnon yhteydessä. Tanskan suurlähetystössä järjestettyyn kokoukseen osallistuivat kaikkien NB8-maiden valtuuskuntien puheenjohtajat tai varapuheenjohtajat sekä Ukrainan valtuuskunnan puheenjohtaja Mykyta Poturajev ja jäsen Oleksandra Ustinova. He totesivat, että Ukrainan voimat alkavat olla lopussa ja että aseita tarvitaan

lisää. He korostivat, että NB8-maat, Britannia, Kanada ja Puola ovat heidän vahvoja tukijoitaan. Keskusteluissa nousi esiin myös Yhdysvaltain ja Ukrainan väliset neuvottelut mineraalisopimuksesta. Poturajev ja Ustinova muistuttivat, ettei perustuslaki salli vaalien järjestämistä sota-aikana, sekä totesivat, että päätökset sodan lopettamisesta ja sopimusten hyväksymisestä tehdään parlamentissa. NB8-maiden edustajat ilmaisivat vahvan tukensa Ukrainalle ja toivoivat konkreettisia ehdotuksia siihen, miten tässä tilanteessa voisi parhaiten auttaa Ukrainaa. Yksi tärkeä keino on pitää Ukraina esillä kaikissa keskusteluissa myös Yhdysvaltojen kanssa, jotta myös Etelä-Euroopan maat ottaisivat enemmän vastuuta Ukrainan tukemiseksi ja Naton vahvistamiseksi. Kaikenlainen aseapu on edelleen tarpeen.

4.2. Täysistunto Portossa

Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen 32. istunto järjestettiin Portossa, Portugalissa 29.6.–3.7.2025. Istunnon teema oli ”Helsingin päätösasiakirjan 50-vuotisjuhluvuosi: Vastaus uuteen todellisuuteen Etyjissä”. Juhlavuoden kunniaksi moni muisteli Etyjin 50-vuotista taivalta sekä järjestön saavutuksia ja merkitystä. Avausistunnossa puhunut Portugalin presidentti Marcelo Rebelo de Sousa muisteli Portugalin vallankumousta vuonna 1975 ja sitä, miten Helsingin kokous vaikutti myönteisesti siitä syntyneeseen demokraattiseen kehitykseen. Myös Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa oli vahvasti esillä keskusteluissa, minkä lisäksi pohdittiin Etyjin tulevaisuutta.

Yleiskokouksen puheenjohtaja Pia Kauma johti puhetta viimeistä kertaa kesäistunnossa. Suomen valtuuskunnasta läsnä olivat puheenjohtaja Ville Kaunisto, varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila sekä jäsenet Mika Lintilä, Jenna Simula ja Ville Skinnari. Istuntoon osallistui yhteensä 225 parlamentaarikkoa Etyjin 57 osallistujavaltiosta. Venäjä on ilmoittanut, ettei se osallistu yleiskokouksen toimintaan, joten Venäjä ei ollut paikalla.

Avausistunnossa käsiteltiin neljä lisäaihe-ehdotusta, joiden päätöslauselmat liitettiin istunnon päätöspäivänä hyväksytyyn Porton päätösasiakirjaan. Käsittelyssä oli myös Pia Kauman laatima lisäaihe ”The Helsinki Process Fifty Years On”, jossa osoitetaan vahva tuki Etyjin periaatteille ja peräänkuulutetaan toimenpiteitä Etyjin turvallisuusjärjestelmän uudistamiseksi vastaamaan nykyajan haasteisiin. Lisäksi Etyjin tulisi vahvistaa sitoumusten täytäntöönpanon valvontaa ja pyrkiä rajoittamaan konsensusvaatimusta päätöksissä, joilla on vakavia turvallisuusvaikutuksia.

Ensimmäisenä kokouspäivänä järjestetyssä pysyvän komitean kokouksessa hyväksyttiin yleiskokouksen budjetti. Venäjän päätös jättää jäsenmaksunsa maksamatta vaikuttaa yleiskokouksen budjettiin, ja taivoite on ollut kasvattaa jäsenmaksuja vapaaehtoisesti niiltä osallistujavaltioilta, jotka maksavat alle 10 000 euroa vuodessa. Hyväksytty nollanimelliskasvubudjetti saattaa vaikuttaa yleiskokouksen toimintaan. Etenkin mahdolliset rajoitukset vaalitarkkailuihin aiheuttivat edustajissa huolta.

Viimeisenä kokouspäivänä Etyjin puheenjohtajamaa Suomen edustaja, suurlähettiläs Jouni Laaksonen piti yleiskokoukselle puheenvuoron, jossa hän korosti Etyjin vankkumatonta tukea Ukrainalle ja mainitsi erityishuoleksi Ukrainan kaapattujen lasten tilanteen. Ulkoministeri Valtonen oli vastikään vierailut Ukrainassa. Hän toisti Suomen puheenjohtajuuskauden prioriteetit ja kertoi Suomen saavutuksista ensimmäisen puolen vuoden aikana. Suomen aloitteesta ollaan perustamassa Helsinki +50 -rahastoa, jonka avulla voidaan rahoittaa erilaisia Etyj-hankkeita.

Kokouksen päättäneessä täysistunnossa valittiin yleiskokoukselle uusi presidentti, ensimmäistä kertaa kahdeksi vuodeksi. Espanjalainen Pere Joan Pons Sampietro voitti vastaehdokkaan brittiläisen Mark Pritchardin äänin 107–97. Uusiksi varapuheenjohtajiksi valittiin Eugenio Zoffili (Italia), Lucie Potůčková (Tšekki), Gábor Hajdu (Romania) ja Irene Charalambides (Kypros). Pons Sampietro korosti kiitospuheensa yhtenäisyyttä Ukrainan tukemisessa ja kehotti edustajia hyödyntämään yleiskokousta vuoropuhelun rakentamiseen. Kauma piti yleiskokoukselle jäähyväispuheen, jossa hän korosti järjestön saavutuksia

ja tärkeyttä säilyttää Venäjän hyökkäyssota ja Ukrainan jälleenrakentaminen yleiskokouksen prioriteettina mutta myös toiminnan kehitystarpeita tulevaisuudessa. Kauma toimii seuraavat kaksi vuotta yleiskokouksen kunniapuheenjohtajana. Lisäksi uusi puheenjohtaja nimesi Kauman rauhanvälityksestä ja vaalitarkkailusta vastaavaksi erityisedustajakseen.

4.2.1. Vetoisuus sääntöpohjaisuuden puolesta

Parlamentaarisen yleiskokouksen tärkein tehtävä on hyväksyä kesäistunnon päätteeksi päätösasiakirja. Se koostuu kolmessa komiteassa käsitellystä raportista sekä yksittäisistä edustajien tekemistä lisäaiheehdotuksista. Venäjän hyökkäyssota ja Ukrainan tukeminen nousivat jälleen päätösasiakirjan keskiöön.

Poliittisen komitean päätöslauselmassa muistutetaan, että suvereniteetti, alueellinen koskemattomuus, voimankäytöstä pidättäytyminen ja konfliktien rauhanomainen ratkaisu ovat järjestön ja kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestyksen peruseriaatteita. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa tuomitaan vakavana loukkauksena kansainvälisiä sitoumuksia ja sääntöjä kohtaan. Erityisen tuomittavia ovat lapsiin, siviileihin ja kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvat hyökkäykset, ja samalla korostetaan Venäjän vastuuvollisuutta. Ukrainan pitää voida osallistua sen tulevaisuutta koskeviin neuvotteluihin. Georgian demokraatiakehityksen lipsuminen herättää huolta, ja maan viranomaisia kehoitetaan käynnistämään laaja ja inklusiivinen poliittinen prosessi, joka perustuu demokraattisiin periaatteisiin. Hamasin terroristihyökkäys Israeliin tuomitaan. Kaikki alueelliset muutospyrkimykset Gazassa ja Länsirannalla, jotka voivat johtaa palestiinalaisten etniseen puhdistamiseen, tuomitaan. Yleiskokous tukee vakaan, yhtenäisen ja edustuksellisen hallituksen muodostamista Syyriaan ja kehottaa lopettamaan vihollisuudet. Lisäksi korostetaan järjestäytyneen rikollisuuden torjumisen merkitystä ja todetaan, että hybridihyökkäykset uhkaavat yhteiskunnan resilienssiä ja vakautta.

Komitean käsittelemät lisäaiheet koskivat Palestiinan valtion tunnustamista, nuorten radikalisoitumista ja terrorismin torjumista sekä Moldovan tilannetta. Lisäksi komitea käsittelee Suomen Etyj-valtuuskunnan laatiman ja puheenjohtaja Kauniston esittämän lisäaiheehdotuksen ”Maritime Security: An Integral Part of the OSCE’s Comprehensive Security”. Laajasti tukea saaneessa lisäaiheehdotuksessa nostetaan esiin huoli merialueilla lisääntyvästä uhasta ja mobilisaatiosta sekä tuomitaan viimeaikaisia vahingontekoja kriittistä infrastruktuuria kohtaan. Lisäaiheehdotuksessa peräänkuulutetaan kansainvälisten sääntöjen noudattamista sekä korostetaan myös ympäristöön liittyviä riskejä. Lisäksi kehoitetaan yleiskokousta perustamaan meriturvallisuutta käsittelevän erityisedustajan tehtävä.

Taloutta, tiedettä, teknologiaa ja ympäristöä käsittelevä komitea nosti päätöslauselmaansa esille, että Venäjän Ukrainassa käymällä hyökkäyssodalla on vakavia sosioekonomisia ja ympäristöön vaikuttavia seurauksia. Ukrainan jälleenrakennus vaatii laajaa kansainvälistä yhteistyötä infrastruktuurin korjaamiseksi ja talouden elvyttämiseksi. Samalla on tuettava Ukrainan integroitumista Eurooppaan maan omilla ehdoilla. Venäjältä jäädytettyjä varoja on voitava hyödyntää jälleenrakentamisessa. Korruption kitkeminen ja hyvä hallinto ovat perustana talouskasvulle ja turvallisuudelle. Komitea korosti myös ilmastomuutoksen ja biodiversiteetin kaventumisen vastaisen työn tärkeyttä ja sitä, miten keskeistä kansainvälinen rahoitus ja yhteistyö on tulosten saavuttamiseksi. Ilmastopakolaisuutta on käsiteltävä kokonaisvaltaisesti. Vaihtoehtoisten energialähteiden kehittämistä on jatkettava vähentääksemme riippuvaisuutta fossiilisista polttoaineista. Komitean raportti korostaa lisäksi vapaan ja vastuullisen globaalin kaupan sekä kehittyvien talouksien tukemisen merkitystä kestäväen talouskasvun saavuttamisessa. Järjestön tulee toimia aktiivisesti ilmastomuutoksen hillitsemiseksi, minkä lisäksi sen tulee pohtia ratkaisuja muuttoliikkeen, vesiturvallisuuden ja uuden teknologian haasteisiin sekä edistää vastuullista tekoälyn käyttöä ja tasa-arvoa. Komitean käsittelemät lisäaiheet koskivat ikärakenteen muutosta, aivovuotoa, korruption kitkemistä, ilmastomuutosta, järjestäytyneitä rikollisuutta ja kestävää kehitystä.

Demokratiaa, ihmisoikeuksia ja humanitaarisia kysymyksiä käsittelevän komitean päätöslauselmassa nousee esiin vakava huoli sotien vaikutuksista siviileihin. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on aiheuttanut laajaa kärsimystä, ja erityisen tuomittavaa on ukrainalaislasten kaappaaminen Venäjälle. Yleiskokous tukee hyökkäysrikostuomioistuimen perustamista. Raportissa toivotaan kansainvälistä solidaarisuutta sodan uhreja kohtaan. Hyökkääjät tulisi saattaa vastuuseen teoistaan ja aiheuttamastaan kärsimyksestä. Lisäksi raportissa nostetaan esiin kansalaisyhteiskunnan kaventunut tila ja toimittajien vangitsemiset. Georgian kehitys on huolestuttava, kuten on myös Yhdysvaltojen päätös rajoittaa kehitysapuaan. Myös Etyjin perusarvojen, kuten demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien, puolustamisesta on tullut entistä tärkeämpää. Avoimessa keskustelussa todettiin, että poliittisten vankien lisääntynyt määrä on osoitus demokratian kriisistä. Sukupuolten välistä tasa-arvoa, sananvapautta, vähemmistöjä ja maahanmuuttajia pitää puolustaa. Komitean käsittelemät lisäaiheet koskivat tasa-arvoa ja naisten oikeuksia, vaalien merkitystä, disinformaation torjuntaa, lapsikaupan pysäyttämistä ja Georgian tilannetta.

Istunnon päätteeksi hyväksyttiin Porton päätösasiakirja. Porton päätösasiakirjaan voi tutustua osoitteessa <https://www.oscepa.org/en/documents/annual-sessions/2025-porto/declaration-31/5313-porto-declaration-eng/file>.

4.2.2. Resilienssin vahvistaminen informaatiovaikuttamisen torjunnassa

Suomen Etyj-valtuuskunta järjesti Porton istunnon yhteydessä, yhdessä Ukrainan ja Ruotsin Etyj-valtuuskuntien kanssa, sivutapahtuman aiheesta ”Countering Propaganda, Misinformation, Disinformation and Interference in Internal Affairs of OSCE Participating States”. Teema sopi hyvin Suomen Etyj-puheenjohtajuuskauden prioriteetteihin. Puheenjohtaja Kaunisto korosti avauspuheenvuorossaan, että siinä missä dronit aiheuttavat näkyvää tuhoa, demokratiaan kohdistuvat hyökkäykset tapahtuvat meidän huomamattamme. Disinformaation tavoitteena on jakaa meidät, ei yhdistää. Sen seurauksena vapautemme ovat uhattuina. Resilienssin vahvistaminen suojelee näitä uhkia vastaan. Tilaisuudessa kuultiin useita asiantuntijakommentteja uusista haasteista sekä esimerkkejä siitä, millä tavalla internetiä, sosiaalista mediaa ja vastakkainasettelua käytetään railojen luomiseksi ihmisten välillä. Tekoälyn nopea kehitys tulee entisestään tehostamaan näiden toimintatapojen vaikutuksia yhteiskunnassa. Valtioiden on panostettava medialukutaitoon kriittisen ajattelun vahvistamiseksi, vahvistettava yhteiskunnallista luottamusta, laadittava selkeitä sääntöjä sosiaaliselle medialle ja sisällöntuottajille, investoitava tiedustelujärjestelmiin sekä vastustettava autoritaarista ajattelutapaa. Nuoret ovat erityinen huolenaihe, sillä he käyttävät näitä palveluita eniten, samalla kun heillä ei välttämättä ole täyttä ymmärrystä niiden vaaroista.

Ihmisoikeuskomitean raportoiija Carina Ödebrink ja ODIHR:n johtaja Maria Telalian järjestivät Portossa sivutapahtuman ”Digitalization of Election Campaigns: The Role of OSCE PA Observers”, jossa käsiteltiin vaalitarkkailun haasteita digitaalisen vaalikampanjoinnin yleistyessä. Kahden viime vuosikymmenen aikana vaalikampanjointi on siirtynyt entistä enemmän verkkoon ja sosiaalisen median alustoille. Kun arviolta jo 65 prosenttia maailman ihmisistä on aktiivisia sosiaalisen median käyttäjiä, ei digitaalisen kampanjoinnin ja vuorovaikutuksen sekä disinformaation roolia voi yliarvioida. Sosiaalisen median käyttö mahdollistaa ehdokkaiden suoran kommunikaation mahdollisten kannattajien kanssa sivuuttaen perinteisen portinvartija-asemassa olevan median. Keskustelussa oltiin kuitenkin huolissaan siitä, että digitaalinen kampanjointi mahdollistaa myös henkilöön kohdistuvan häirinnän, vihapuheen ja ulkomailta suunnatun vaalivaikuttamisen yleistymisen. Vaalitarkkailuoperaatioissa tulisikin pyrkiä kehittämään verkossa tapahtuvan kampanjoinnin seuranta, missä yhteistyö yritysten kanssa on avainasemassa.

4.2.3. Helsingin päätösasiakirja 50 vuotta

Etyjin ja Helsingin päätösasiakirjan juhlavuosi oli näkyvä osa Porton istuntoa. Isäntämaa Portugali oli hankkinut Suomen ulkoministeriöstä kuvamateriaalia Helsingin kokouksesta vuodelta 1975, ja istunnossa oli esillä laaja näyttely. Suomen Etyj-valtuuskunta halusi juhlistaa Etyjin juhlavuotta omalla tapahtumallaan, jonka keskiössä oli vuonna 2025 valmistunut dokumenttielokuva ”The Helsinki Effect”. Suomi

järjesti kokousohallistujille elokuvanäytöksen ja sai sen osaksi virallista ohjelmaa järjestämällä yhdessä Portugalin kanssa yhteiset avajaiset valokuvanäyttelylle ja elokuvalle. Etyjin synnystä ja diplomatian merkityksestä kertovan elokuvan on ohjannut suomalainen dokumentaristi Arthur Franck, ja se herätti suurta mielenkiintoa istunnossa ja sen jälkeen. Elokuva katsoi Portossa arviolta 60 henkilöä. Sivutapah-tuman ansiosta Suomi sai paljon näkyvyyttä, mutta myös elokuvan sisältö avasi yleiskokouksen osallis-tujille uudella tavalla ne syyt, joiden takia Etyjiä ja sen periaatteita on vaalittava nyt ja tulevaisuudessa.

4.3. Syyskokous Istanbulissa

Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen syyskokous järjestettiin 17.–19.11.2025 Istanbulissa, Turkissa. Avausistunnossa puhunut Etyjin pääsihteeri Feridun Sinirlioğlu reflektoi kokouksen teemaa “The OSCE at 50: Revitalizing Multilateralism through Dialogue and Co-operation” ja esitti kokouksessa kolme ajatusta. Ensinnäkin hän kritisoi, että Etyjillä ei ole riittävää painoarvoa toimimaan kriiseissä. Tämä korjataan sillä, että Etyjille laaditaan perustamisasiakirja ja että järjestö hakee oikeushenkilöllisyyttä. Hän mainitsi myös Venäjän vangitsevat Etyjin kolme ukrainalaistyöntekijää ja totesi tekevänsä kaikkensa näiden vapautta-miseksi. Toisekseen järjestön uusiutumistarpeet hän kiteytti seuraavanlaisesti: kova turvallisuus edellyt-tää vuoropuhelua, ei monologeja; asevalvonta on palautettava agendalle, sillä Etyjillä on uniikkia osaa-mista ja työkaluja; Etyjillä on konfliktien hallintaan vahva mandaatti, ja se on siinä hyvä; vaalitarkkailua ei saa laimentaa, vaan sitä pitää vaalia; yhteistyöhön perustuvia turvallisuusajattelun teemoja ovat ky-bernturvallisuus, rajavalvonta ja ihmiskauppa. Myös maahanmuutto on merkittävä teema. Kolmanneksi pääsihteeri käsitteli järjestön tulevaisuutta, ja hänen mukaansa pitää ajatella suurellisesti, sillä juuri ek-sistentiaalinen uhka johti Etyjin perustamiseen. Kun sota päättyy, Etyj tarvitaan valvomaan rauhaa ja rau-hansopimuksen noudattamista. Samalla pitää välttää kilpavarustelua. Lisäksi pitää keskustella siitä, miltä uusi turvallisuusarkkitehtuuri voisi näyttää.

Turkin puhemies Numan Kurtulmuş totesi omassa puheenvuorossaan, että kaikki kansat ovat tasa-arvoi-sia ja kaikki valtiot ovat tasa-arvoisia suvereniteetissään. Tämän pitäisi olla kansainvälisen maailmanjär-jestyksen perusta. Vain näin vältämme tulevat verenvuodatukset. Jokainen unohdettu kansanmurha on toistuva kansanmurha. Maailmalla ei saa olla kaksoisstandardeja. Turkki edistää avointa vuoropuhelua rauhan saavuttamiseksi Ukrainassa. Sodan päättäminen oli hyvin lähellä vuonna 2022, mutta kaikki eivät sitä halunneet. Ukrainan sota on muuttumassa sodaksi idän ja lännen välillä. Puhemies puhui myös pa-lestiinalaisten kärsimyksestä ja kehotti lopettamaan kansanmurhan.

Syyskokouksen yhteydessä pidettiin myös pysyvän komitean kokous. Siinä keskusteltiin puheenjohtaja Pons Sampietron toimintasuunnitelmasta. Yleiskokouksen toiminnan haasteena on se, etteivät resurssit riitä kaikkeen siihen, mitä edustajat haluavat tehdä. Siksi on pakko priorisoida toimintaa. Pysyvän komi-tean enemmistö päätti siksi, että se ei tue puheenjohtajan ehdotusta Lähi-itää koskevan tilapäiskomitean perustamiseksi.

4.3.1. Vuoropuhelun vahvistaminen, oikeudenmukainen maailmankauppa ja inhimillisuus

Vuoropuhelun vahvistamiseen, rauhanvälitykseen ja luottamukseen keskittyneen ensimmäisen session avasi kunniapuheenjohtaja Pia Kauma. Lisäksi sessiossa puhuivat Turkin presidentin neuvonantaja Çağrı Erhan, European Institute of Peace -järjestön johtaja Helga Maria Schmid ja Centre for Humanitarian Dia-logue -keskuksen johtaja David Harland. Keskusteluissa nousi esiin vahva huoli multilateralismin epäon-nistumisesta. Säännöt on laadittu, jotta niitä noudatettaisiin, mutta varustelukilpailu on mennyt vuoro-puhelun edelle. Lyhytaikaiset sopimukset eivät ole kestäviä, varsinkaan jos kaikki eivät niihin sitoudu. Kompromissihalukkuutta ei löydy, ja sosiaalinen media vahvistaa polarisaatiota. Ratkaisujen löytäminen edellyttää, että valtioilla ja diplomaateilla on turvallisia tiloja kehittää yhtenäinen visio turvallisuusarkki-tehtuurista, unohtamatta muita toimijoita, kuten yksityistä sektoria. Etyjiltä vaaditaan tässä tilanteessa strategista kärsivällisyyttä. Puheenjohtaja Kaunisto nosti omassa puheenvuorossaan esiin vuoropuhelun merkityksen: ”Suomalaisen yhteiskunnan läpileikkaava ajatus kokonaisturvallisuudesta on saanut

kansainvälistä huomiota, ja kerromme siitä mieluusti muille jatkossakin. Mutta lopulta yhteiskuntamme vahvuus on vuoropuhelussa ja luottamuksessa. Ne ovat välttämättömiä myös kestäväälle rauhalle Euroopassa ja sen ulkopuolella”, hän totesi.

Oikeudenmukaista ja kestävästä maailmankauppaa käsitelleen toisen session avannut varapuheenjohtaja Gudrun Kugler (Itävalta) korosti sääntöpohjaisen kansainvälisen kaupan merkitystä. Muut puhujat olivat professori Mustafa Ege Yazgan Istanbulin Bilgin yliopistosta, OECD:n John Drummond ja Etyjin talous- ja ympäristöasioita koordinoivan toimiston Bakyt Dzhusupov. Keskusteluissa nousi esiin huoli siitä, että Kiina ja Yhdysvallat dominoivat markkinoita ja yhteistyökyky on heikentynyt. Oikeudenmukaisemman ja kestävämmän kaupankäynnin edistäminen edellyttää joustavia ja kestäviä tuotantoketjuja. Keskitettyjen tuotantoketjujen riskit ovat nyt laajasti tunnistettuja. Lisäksi pitää löytää keinoja hyödyntää tekoälyä tuottavuuden ja liitettävyyden parantamiseksi. Myös kansainvälistä veroyhteistyötä ja -hallintaa pitää kehittää. Reilu maailmankauppa voi edistää turvallisuutta ja kestävästä kehitystä.

Kolmannen session teemana oli inhimillisyyden korostaminen. Varapuheenjohtaja Luis Graça (Portugali) totesi session avauspuheenvuorossaan, että aito turvallisuus lähtee ihmisistä. Muita puhujia olivat UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs -toimiston Sarah Muscroft, Unicefin Turkin-edustaja Paolo Marchi ja professori Şebnem Akçapar Ankaran yliopistosta. YK-järjestöt kertoivat toiminnastaan konfliktien humanitaarisen tilanteen helpottamiseksi sekä avun koordinoimisen tärkeydestä. Maahanmuutto pitää ottaa osaksi pohdintoja uudesta turvallisuusarkkitehtuurista. Valtuuskunnan varajäsen Inka Hopsu (vihr.) ilmaisi puheenvuorossaan huolensa Ukrainan kaapatuista lapsista: ”Nämä lapset käyvät läpi systemaattisen venäläistämisen, jonka aikana heiltä riistetään väkisin heidän kielensä, kotinsa, perheensä ja kulttuurinsa. Tilanne johtaa todennäköisesti elinikäiseen traumaan.” Puheenjohtaja Pons ilmoitti kokouksessa yleiskokouksen päätöksestä liittyä International Coalition for the Return of Ukrainian Children -koalitioon. Yleiskokous haluaa edistää kansainvälistä yhteistyötä Venäjän lapsikaappausten lopettamiseksi ja kaapattujen lasten palauttamiseksi Ukrainaan.

4.3.2. Välimeri-foorumi

Syyskokouksen yhteydessä järjestetyn Välimeri-foorumin teemana oli Gaza, ja suurin osa puheenvuoroista keskittyikin Gazan humanitaariseen tilanteeseen, siviilien suojelemiseen ja pysyvän rauhan saavuttamiseen. Pysyvä rauha edellyttää oikeudenmukaisuutta, ja sodan molempia osapuolia kehoitettiin rakkavaan vuoropuheluun. Edellisten vuosien jakaantuneet puheenvuorot loistivat keskustelussa poissaolollaan. Tilaisuudessa kuultiin myös Etyjin kumppanimaiden Algerian ja Marokon puheenvuorot sekä Palestiinan kansallisneuvoston edustajan puheenvuoro.

5. Vaalitarkkailu

Kaikki Etyjin jäsenvaltiot ovat sitoutuneet vapaisiin ja oikeudenmukaisiin vaaleihin, joissa kansalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa poliittisiin voimasuhteisiin ja aktiivisuudellaan ylläpitää luottamusta demokraattiseen järjestelmään. Vaalitarkkailulla pyritään seuraamaan kansainvälisten sitoumusten, esimerkiksi Kööpenhaminan asiakirjan 1990, toteutumista ja tuottamaan suosituksia vaalilainsäädännön ja käytäntöjen kehittämiseksi. Vaalitarkkailuoperaatioihin osallistuminen onkin yleiskokouksen keskeisimpiä demokratiaa ja kansalaisluottamusta tukevia toimintoja. Vaalitarkkailun suhteen yleiskokouksen puheenjohtajaa tukevat vaalitarkkailusta ja rauhankäytöstä vastaava erityisedustaja Pia Kauma ja disinformaatiota ja propagandaa käsittelevä erityisedustaja Oscar Mina (San Marino).

Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenet osallistuvat Etyjin alaisen demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) koordinoimiin vaalitarkkailuoperaatioihin, jotka toteutetaan jäsenmaan kutsusta ja usein yhteistyössä Euroopan parlamentin sekä Euroopan neuvoston ja Naton

parlamentaaristen yleiskokousten kanssa. Vuonna 2025 yhteensä 211 yleiskokouksen jäsentä osallistui vaalitarkkailumissioihin Romaniassa, Albaniassa, Moldovassa ja Kirgisiassa.

Riippumaton vaalitarkkailu on tärkeää, sillä vaaleihin voidaan yrittää vaikuttaa sopimattomin keinoin sekä maan sisältä että ulkopuolelta: valtaapitävä taho saattaa esimerkiksi muokata vaalilainsäädäntöä säilyttääkseen valta-asemansa, ja maan ulkopuolinen taho voi joko tukea vallanpitäjiä tai opposition pyrkimyksiä hybridioperaatioillaan. Ulkopuoliset toimijat voivat pitää vaaleja läntisten demokratioiden heikkona kohtana, jolloin mielipideilmastoon ja poliittiseen aktiivisuuteen voidaan pyrkiä vaikuttamaan. Vaaleihin vaikuttaminen on usein osa strategista, pitkäkestoista vaikuttamista. Vaalitarkkailun voisikin kuvitella tarvitsevan rinnalleen enemmän demokratian tilan kokonaisvaltaisempaa ja jatkuvaa seuraamista. Tunnettujen vaaleihin liittyvien haasteiden, kuten äänestämiseen ja äänten laskemiseen liittyvien epäselvyyksien sekä äänten ostamisen, lisäksi vaalitarkkailuoperaatioiden on pyrittävä tunnistamaan uusia uhkia ja vaalivaikuttamisen tapoja, joita hallitusten tulisi yhdessä kansalaisyhteiskunnan ja kansainvälisten toimijoiden kanssa pyrkiä kitkemään.

Vaalitarkkailijat ovat raportoineet vuonna 2025 huolestuttavista trendeistä, kuten ulkomaisen vaalivaikuttamisen yleistymisestä ja vahvistumisesta, mikä on näkynyt kyberhyökkäysten ja disinformaatiokampanjoiden lisääntymisenä. Vaalitarkkailijat ovat kiinnittäneet arvioissaan huomiota myös demokratiaa heikentäviin lainsäädäntömuutoksiin, jotka kaventavat kansalaisten, median ja puolueiden toimintamahdollisuuksia ja pönkittävät valtaapitävien asemaa. Vaalit eivät ole säästyneet myöskään tekoälyn yleistymiseltä.

Tekoälyn käyttö vaalikampanjoissa ja viranomaistoiminnassa sekä toisaalta kansainvälisten sitoumusten vastaisessa vaalivaikuttamisessa on lyönyt itsensä läpi, ja yleistymisen odotetaan vain kiihtyvän lähivuosina. Huolta aiheuttaa tekoälyn käytön läpinäkymättömyys ja sääntelemättömyys. Tekoälyllä voidaan kohdentaa viestejä ennennäkemättömällä tarkkuudella tuottamaan houkuttelevaa visuaalista sisältöä, arvioimaan kohdeyleisön reaktioita ja sopeuttamaan viestiä jatkuvasti uudestaan. Kun sosiaalinen media vielä vahvistaa näitä viestejä, on vaikeaa saada monipuolista tietoa demokraattisista vaihtoehdoista äänestäjille. Pitää kuitenkin muistaa, että myös viranomaiset pystyvät hyödyntämään tekoälyä esimerkiksi isojen datamäärien analysointiin ja julkisen keskustelun seuraamiseen. Lisäksi tekoäly demokratisoi kampanjoita muun muassa viestintäkuluja laskemalla sekä selkeyttämällä poliittisia viestejä selkokielelle.

Tärkeintä on tiedostaa se, ettei perinteinen tapa tarkkailla vaaleja välttämättä ole enää paras keino löytää vaalivilppiä. Siksi yleiskokous on korostanut, että vaalitarkkailu kaipaa uudistamista, jotta voidaan puuttua myös vaalivaikuttamiseen. Tämä työ on vasta lapsenkengissä, mutta ODIHR on tietoinen haasteista ja pohtii tällä hetkellä keinoja tilanteen ratkaisemiseksi.

5.1. Romanian uusintapresidentinvaalit

Marraskuussa 2024 pidettyjen presidentinvaalien ensimmäinen kierros mitätöitiin Romanian perustuslakituomioistuimen päätöksellä Venäjän vaikuttamisyritysten takia. Tämä herätti laajaa kansainvälistä huomiota, ja päätöstä myös kyseenalaistettiin. Sen myötä yleiskokous ehdotti, että suppea valtuuskunta osallistuisi 4.5. ja 8.5.2025 pidettyjen Romanian uusintapresidentinvaalien tarkkailuun. Vaalitarkkailu toteutettiin yhteistyössä ODIHR:n kanssa, ja yleiskokous lähetti Romaniaan seitsemän tarkkailijaa.

Äänestäjillä oli vaaleissa aitoja vaihtoehtoja. Vaalikampanjointia pidettiin voimakkaasti polarisoituneena, ja siinä korostuivat henkilöön kohdistuneet hyökkäykset, identiteettipoliittikka ja perinteisiin arvoihin vetoaminen. Kampanjoinnin pääpaino oli verkossa, jossa havaittiin myös epäaitoa toimintaa ja disinformaatiokampanjoita, joihin vaaliviranomaiset joutuivat reagoimaan omassa viestinnässään. Verkkokampanjoinnin valvonta oli hajanaista, ja raportoituihin rikkomuksiin puututtiin hitaasti.

Presidentinvaalien toiselle kierrokselle pääsivät George Simion ja Nicușor Dan. Riippumaton ehdokas Dan voitti lopulta toisen kierroksen 53,6 prosentin ääniosuudella. Kierrosten äänestysprosentit olivat 53 ja 64.

Maan vaalilainsäädäntö mahdollistaa reilujen vaalien järjestämisen mutta on turhan monimutkainen ja pitää sisällään epäselvyyksiä ja aukkoja. Viime vuosina tehdyt vaalilakiuudistukset on toteutettu ilman riittävää parlamentaarista kuulemistä, mikä vähentää niiden legitimitettiin. Vaalitarkkailijat raportoivat vaalien tehokkaasta järjestelystä ja hyvin sujuneesta vaalipäivästä. Osassa tarkkailuista äänestyspaikoista havaittiin kuitenkin äänestysalaisuuden vaarantumista ja luvattomia henkilöitä.

5.2. Albanian parlamenttivaalit

Albanian parlamenttivaalit käytiin 11.5.2025 hyvin polarisoituneessa ilmapiirissä. Vaaleissa nähtiin ensimmäistä kertaa sekavaalijärjestelmä sekä ulkomailta äänestäminen. Suomesta tarkkailumission osallistivat edustajat Mika Lintilä ja Ville Skinnari osana noin 80 Etyj-parlamentaarikon ryhmää.

Maan 140-paikkaisen parlamentin edustajat valitaan suhteellisella vaalitavalla 12 vaalipiiristä. Vaalit voitti odotetusti EU-myönteinen, istuvan pääministerin Edi Raman sosialistinen PS-puolue. Voittajapuolue sai 48,67 prosenttia äänistä ja 74 paikkaa parlamentissa. Toiseksi tullut konservatiivinen PD-puolue sai 39,43 prosenttia äänistä. Lisäksi PSD-puolue sai 3 paikkaa parlamentissa. Äänestysprosentti oli 42.

Vaalit olivat hyvin järjestetyt ja kilpailulliset, vaikka ehdokkaat eivät olleet vaalikampanjoinnissa samanarvoisessa asemassa sen takia, että uusi sekajärjestelmä sisälsi suljettuja ja avoimia listoja. Albania kokeili vaaleissa lisäksi uuden teknologian hyödyntämistä rajatuilla äänestyspaikoilla, kuten biometristä tunnistamista sekä sähköistä äänestämistä. Yksittäisistä haasteista huolimatta kokeilu oli onnistunut, vaikka oppositiosta nousi esiin myös epäluottamusta uusien järjestelyjä kohtaan.

Vaalikampanjointi oli loppuun asti melko vähäistä, mutta siinä oli vahvaa vastakkainasettelua ja polarisointia etenkin kahden pääpuolueen ja niiden johdon välillä. Ehdokkaat saivat kampanjoita vapaasti, mutta hallituspuolueen ehdokkailla oli etua valtionhallinnon hyödyntämisestä muun muassa korkeiden virkamiesten osallistuessa tapahtumiin, joilla oli ääneen lausumaton yhteys vaalikampanjointiin. Vaalitarkkailijat raportoivat myös valtion työntekijöiden painostamista tukemaan äänillään hallituspuoluetta. Sosiaalisessa mediassa kampanjointia ryhditti puolueiden keskinäinen sopimus käyttäytymissäännöistä, mutta se ei estänyt joitain ehdokkaita ja ryhmiä jakamasta manipulatiivista sisältöä sekä joitain kolmasia toimijoita masinoimaan kampanjoita oppositiota kohtaan.

Vaalipäivä sujui rauhallisesti, mutta tarkkailijat havaitsivat puutteita etenkin äänestyspaikkojen avaamisaikatauluissa, vaaliurnan tyhjyyden toteamisessa ja puutteita äänestysalaisuuden turvaamisessa. Lisäksi havaittiin äänestäjien painostamista, häirintää ja äänten ostamista. Ulkomailta äänestäminen sujui pääpiirteissään suunnitellusti, mutta ulkomailla annettujen äänten suuri hylkäämisprosentti herätti huomiota. Mediaympäristö oli vaalikampanjoinnin loppuun asti rajoittunut, mihin olivat syinä läpinäkyvän rahoituksen, omistajuuksien keskittyminen, toimitustyön riippumattomuuden loukkaukset ja itsesensuuri. Valtaosan mediasta nähdään myötäilevän valtapuolueen linjaa.

5.3. Moldovan parlamenttivaalit

EU-myönteinen PAS-puolue voitti 28.9.2025 pidetyt Moldovan parlamenttivaalit ja sai 55 paikkaa 101-paikkaisessa parlamentissa. Toiseksi tullut Venäjä-myönteinen BEP-puolue sai 26 paikkaa. Suhteelliset listavaalit olivat aidosti kilpailulliset ja tarjosivat äänestäjille selkeän valinnan poliittisten vaihtoehtojen välillä. Prosessia varjostivat ainakin osin Venäjältä ohjatut disinformaatiokampanjat, kyberhyökkäykset ja äänten ostaminen sekä joidenkin kampanjojen laiton rahoittaminen. Vaalien äänestysprosentti oli 52. Suomesta vaalitarkkailuoperaatioon osallistivat Petri Huru, Aleks Jänntti sekä Mika Lintilä.

Maan EU-integraation kannalta ratkaisevina pidetyt vaalit käytiin polarisoituneessa tilanteessa, jossa hallitus ja oppositio olivat erimielisiä maan geopolittisesta suunnasta. Moldova on ollut EU-ehdokasmaa vuodesta 2022. Se aloitti liittymisneuvottelut 2023, ja maan hallitus kirjasi tavoitteen perustuslakiin 2024. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on aiheuttanut maalle vakavia turvallisuus- ja talousaasteita.

Moldova joutui ennen vaaleja ennennäkemättömän kyberhyökkäysten sarjan kohteeksi, joiden tarkoituksena oli horjuttaa sen julkista uskottavuutta levittämällä väärää tietoa. Epäviralliset kampanjat, joita toteuttivat epäilyttävät sometiliverkostot, käyttivät toisinaan tekoälyn luomia videoita, "trollitehtaita" ja automatisoituja botteja levittämään alarmistista disinformaatiota sosiaalisen median alustoilla. Valtion toimet vahvistuivat merkittävästi, kun viranomaiset ottivat käyttöön laajan valikoiman mekanismeja ja osallistuivat useiden virastojen kanssa ulkovaltojen sekaantumisen ja disinformaation havaitsemiseen.

Tästä huolimatta vaalipäivä sujui pääosin hyvin. Äänestysprosessit arvioitiin myönteisesti valtaosassa tarkkailtuja äänestyspaikkoja, ja vakiintuneita menettelyjä noudatettiin pääosin. Vaikka useimmat äänestäjät merkitsivät äänestyslippunsa salassa, äänestyspaikkojen asettelu ja kameroiden sijoittelu eivät kuitenkaan aina taanneet vaalisalaisuutta. Äänestyspaikoilla oli myös luvattomia henkilöitä. Myös valtaosa tarkkailluista ääntenlasku- ja tuloslaskentaprosesseista arvioitiin myös myönteisesti. Useita pommiuhkia raportoitiin äänestyspaikoilla Moldovassa ja ulkomailla, mikä aiheutti prosessin väliaikaisia keskeytyksiä.

Moldovan mediaympäristö on monipuolinen ja moniääninen, mutta sitä rajoittaa supistuva mainosmarkkina. Monet vaalitarkkailijat raportoivat keskusteluista, joissa kerrottiin lisääntyneestä suvaitsemattomasta puheesta sekä toimittajien uhkailusta ja häirinnästä. Useimpien medioiden puolueellinen uutisointi, rajallinen tutkiva ja analyttinen raportointi sekä laaja disinformaatio somessa heikensivät merkittävästi äänestäjien kykyä tehdä hyvin informoituja päätöksiä.

5.4. Kirgisian ennenaikaiset parlamenttivaalit

Kirgisian ennenaikaiset parlamenttivaalit käytiin 30.11.2025, ja ne toteutettiin tehokkaasti, mutta rajoitettava kampanjaympäristö heikensi ehdokkaiden ja äänestäjien osallistumista. Viimeaikaiset merkittävät muutokset vaalilainsäädäntöön toivat mukanaan enemmistövaalijärjestelmän, uudet vaalipiiri- jaot sekä lisärajoituksia ehdokaskelpoisuuteen, mikä johti poliittisten puolueiden osallistumisen romahtamiseen: valtaosa ehdokkaista oli itse asettuneita, sillä vain yksi poliittinen puolue asetti ehdokkaita. Edustaja Vilhelm Junnila osallistui vaalitarkkailuoperaatioon.

Uudet vaalipiirien rajausperiaatteet ja niiden toimeenpano eivät ole linjassa kansainvälisen hyvän käytännön kanssa. Lisäksi lyhyt aika lakimuutosten hyväksymisen ja ennenaikaisen vaalien välillä rajoitti mahdollisuuksia julkiseen kuulemiseen, vaikeutti joidenkin säännösten toimeenpanoa ja heikensi vaalilain vakautta. Lyhyen kampanja-ajan vuoksi ehdokkaiden mahdollisuudet tavoittaa äänestäjiä olivat rajalliset, ja julkisen keskustelun tila oli edelleen rajoitettu tiukkojen kampanjasääntöjen ja niiden toimeenpanon vuoksi. Vaalikampanjointi oli yleisesti vähäeleistä ja herätti vain rajallista äänestäjien kiinnostusta.

Vaalipäivä oli rauhallinen, ja vaalitarkkailijat arvioivat äänestyksen sujuneen hyvin miltei kaikissa tarkkailluissa äänestyspaikoissa. Ongelmia esiintyi kuitenkin äänestysalaisuuden turvaamisessa, minkä lisäksi ongelmia aiheutui luvattomien henkilöiden – pääasiassa poliisin ja virkamiesten – läsnäolosta ja ajoittaisesta puuttumisesta lautakuntien työhön. Uusien äänestysteknologioiden raportoitiin toimineen lähes poikkeuksetta. Ääntenlaskenta ja tulosten yhteenvedot arvioitiin kuitenkin kielteisesti yli kolmanneksessa tarkkailtuja äänestyspaikkoja pääasiassa merkittävien menettelyvirheiden ja laiminlyöntien vuoksi, jotka heikensivät prosessin avoimuutta.

Vaikka perustuslaki takaa sananvapauden, se sisältää kohtuuttoman laajoja ja epämääräisiä perusteita näiden oikeuksien rajoittamiselle, mikä yhdessä toimittajien syytteiden lisääntymisen kanssa on johtanut laajalle levinneeseen median itsesensuuriin. Joidenkin tarkkailijoiden mukaan kansalaisyhteiskunnassa esiintyy pelkoa siitä, että vaalitarkkailuun osallistuminen kostetaan.

LIITE 1 Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta 1.1.–31.12.2025

PUHEENJOHTAJA

Ville KAUNISTO (kok.)

VARAPUHEENJOHTAJA

Vilhelm JUNNILA (ps.)

JÄSENET

Pia KAUMA (kok.)

Mika LINTILÄ (kesk.)

Jenna SIMULA (ps.)

Ville SKINNARI (sd.)

VARAJÄSENET

Eeva-Johanna ELORANTA (sd.)

Inka HOPSU (vihr.)

Petri HURU (ps.)

Jukka KOPRA (kok.), 16.5.2025 asti

Aleksi JÄNTTI (kok.), 20.5.2025 alkaen

Atte KALEVA (kok.)

Kimmo KILJUNEN (sd.)

SIHTEERISTÖ

Maria FAGERHOLM, kansainvälisten asiain neuvos, valtuuskunnan sihteeri

Ari HONKANEN, kansainvälisten suhteiden asiantuntija, valtuuskunnan apulaissihteeri

Emmi KUPIAINEN, Etyj-erityisasiantuntija 31.7. asti

Noora MÄKELÄINEN, kansainvälisen osaston sihteeri, valtuuskunnan avustaja 31.8. asti

Sofia SAVONEN, kansainvälisen osaston sihteeri, valtuuskunnan avustaja 1.9. alkaen

LIITE 2 Etyjin osallistujavaltiot

Alankomaat
Albania
Andorra
Armenia
Azerbaidžan
Belgia
Bosnia ja Hertsegovina
Bulgaria
Espanja
Georgia
Irlanti
Islanti
Iso-Britannia
Italia
Itävalta
Kanada
Kazakstan
Kirgisia
Kreikka
Kroatia
Kypros
Latvia
Liechtenstein
Liettua
Luxemburg
Pohjois-Makedonia
Malta
Moldova
Monaco
Mongolia
Montenegro
Norja
Portugali
Puola
Pyhä istuin
Ranska
Romania
Ruotsi
Saksa
San Marino
Serbia
Slovakia
Slovenia
Suomi
Sveitsi
Tadžikistan
Tanska
Tšekki

Turkki
Turkmenistan
Ukraina
Unkari
Uzbekistan
Valko-Venäjä
Venäjä
Viro
Yhdysvallat

YHTEISTYÖKUMPPANIT

Afganistan
Australia
Etelä-Korea
Japani
Thaimaa

VÄLIMEREN ALUEEN YHTEISTYÖ- KUMPPANIT

Algeria
Egypti
Israel
Jordania
Marokko
Tunisia

LIITE 3 Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen ja komiteoiden puheenjohtajisto, työryhmät ja erityisedustajat

Yleiskokouksen puheenjohtajisto

Heinäkuu 2024 – heinäkuu 2025

Puheenjohtaja

Pia Kauma (Suomi) 2024

Varapuheenjohtajat

Irene Charalambides (Kypros) 2025

Mark Pritchard (Yhdistynyt kuningaskunta) 2025

Pere Joan Pons Sampietro (Espanja) 2025

Mykyta Poturajev (Ukraina) 2026

Daniela De Ridder (Saksa) 2026

Kyriakos Hadjiyianni (Kypros) 2026

Richard Hudson (Yhdysvallat) 2027

Luis Graça (Portugal) 2027

Gudrun Kugler (Itävalta) 2027

Rahastonhoitaja

Johan Büser (Ruotsi)

Kunniapuheenjohtaja

-

Heinäkuu 2025 – heinäkuu 2026

Puheenjohtaja

Pere Joan Pons Sampietro (Espanja) 2025

Varapuheenjohtajat

Mykyta Poturajev (Ukraina) 2026

Daniela De Ridder (Saksa) 2026

Kyriakos Hadjiyianni (Kypros) 2026

Richard Hudson (Yhdysvallat) 2027

Luis Graça (Portugal) 2027

Gudrun Kugler (Itävalta) 2027

Eugenio Zoffili (Italia) 2028

Lucie Potůčková (Tšekki) 2028

Gábor Hajdu (Romania) 2028

Irene Charalambides (Kypros) 2028

Rahastonhoitaja

Johan Büser (Ruotsi)

Kunniapuheenjohtaja

Pia Kauma (Suomi) 2028

Yleiskokouksen komiteoiden puheenjohtajisto

Heinäkuu 2024 – heinäkuu 2025

Poliittinen ja turvallisuuskomitea, I komitea

Puheenjohtaja Birgir Thórarinsson (Islanti)

Varapuheenjohtaja C. N. Dunava (Romania)

Raportoiija Tobias Winkler (Saksa)

Talous-, tiede-, teknologia- ja ympäristökomitea, II komitea

Puheenjohtaja Azay Guliyev (Azerbaidžan)

Varapuheenjohtaja Artur Gerasymov (Ukraina)

Raportoiija Paula Cardoso (Portugali)

Ihmisoikeus- ja demokratiakomitea, III komitea

Puheenjohtaja Lucie Potůčková (Tšekki)

Varapuheenjohtaja Sargis Khandanyan (Armenia)

Raportoiija Carina Ödebrink (Ruotsi)

Heinäkuu 2025 – heinäkuu 2026

Poliittinen ja turvallisuuskomitea, I komitea

Puheenjohtaja Marc Veasey (Yhdysvallat)

Varapuheenjohtaja Jevrosima Pejović (Montenegro)

Raportoiija Tobias Winkler (Saksa)

Talous-, tiede-, teknologia- ja ympäristökomitea, II komitea

Puheenjohtaja Azay Guliyev (Azerbaidžan)

Varapuheenjohtaja Artur Gerasymov (Ukraina)

Raportoiija Paula Cardoso (Portugali)

Ihmisoikeus- ja demokratiakomitea, III komitea

Puheenjohtaja Sargis Khandanyan (Armenia)

Varapuheenjohtaja Christine Blower (Yhdistynyt kuningaskunta)

Raportoiija Carina Ödebrink (Ruotsi)

Yleiskokouksen työryhmät

Sääntöalacomitea

Sub-Committee on Rules of Procedure and Working Practices

Puheenjohtaja Pascal Allizard (Ranska)
Meritxell López Guitart (Andorra)
Sargis Khandanyan (Armenia)
Gudrun Kugler (Itävalta)
Hedy Fry (Kanada)
Irene Charalambides (Kypros)
Peter Juel-Jensen (Tanska)
Selami Altinok (Turkki)
Artur Gerasymov (Ukraina)
John Whittingdale (Yhdistynyt kuningaskunta)
Robert Aderholt (Yhdysvallat)
Pere Joan Pons Sampietro (Espanja), ex officio

Siirtolaisuustyöryhmä

Ad Hoc Committee on Migration

2016–

Puheenjohtaja Farah Karimi (Alankomaat)
Varapuheenjohtaja Kemal Çelik (Turkki)
Varapuheenjohtaja Alessandro Alfieri (Italia)
Ayse Asar (Saksa)
Jan Bauer (Tšekki)
Valérie Boyer (Ranska)
Johan Büser (Ruotsi)
Fabrizio Comba (Italia)
Mahmoud Farahmand (Norja)
Hedy Fry (Kanada)
Kyriakos Hadjiyianni (Kypros)
Pia Kauma (Suomi)
Gudrun Kugler (Itävalta)
Artemi Vicent Rallo (Espanja)
Özgül Saki (Turkki)
Angelos Syrigos (Kreikka)
Rosie Winterton (Yhdistynyt kuningaskunta)

Terrorisminvastainen komitea

Ad Hoc Committee on Countering Terrorism

2017–

Puheenjohtaja Kamil Aydin (Turkki)
Varapuheenjohtaja Emanuele Loperfido (Italia)
Paula Cardoso (Portugali)
Tsogtbaatar Damdin (Mongolia)
John Hannett (Yhdistynyt kuningaskunta)
Vilhelm Junnila (Suomi)
Maria Karapetyan (Armenia)
Marius Arion Nilsen (Norja)

Jevrosima Pejović (Montenegro)
Ricardo Tarno (Espanja)
Attila Tilki (Unkari)
Madeleine van Toorenburg (Alankomaat)

Ukraina-tukiryhmä

Parliamentary Support Team for Ukraine

2023–

Puheenjohtaja Sharon Hodgson (Yhdistynyt kuningaskunta)
Varapuheenjohtaja Mykyta Poturajev (Ukraina)
Varapuheenjohtaja Joe Wilson (Yhdysvallat)
Stanislav Anastassov (Bulgaria)
Nikola Mazar (Kroatia)
Hayato Josef Okamura (Tšekki)
Mati Raidma (Viro)
Pascal Allizard (Ranska)
Eugenio Zoffili (Italia)
Boris Dittrich (Alankomaat)
Siv Mossleth (Norja)
Barbara Bartuś (Puola)
Luis Graça (Portugali)
Carina Ödebrink (Ruotsi)
Selami Altinok (Turkki)
Nataliia Pipa (Ukraina)
John Whittingdale (Yhdistynyt kuningaskunta)
Richard Blumenthal (Yhdysvallat)

Yleiskokouksen erityisedustajat

Ihmiskauppakysymysten erityisedustaja <i>Special Representative on Human Trafficking Issues</i>	Christopher Smith (Yhdysvallat)	2004–
Tasa-arvokysymysten erityisedustaja <i>Special Representative on Gender Issues</i>	Hedy Fry (Kanada)	2010–
Välimeri-alueen erityisedustaja <i>Special Representative on Mediterranean Affairs</i>	Pascal Allizard (Ranska)	2017–
Korruption vastaisen toiminnan erityisedustaja <i>Special Representative on Fighting Corruption</i>	Irene Charalambides (Kypros)	2019–
Poliittisten vankien erityisedustaja <i>Special Representative on Political Prisoners</i>	Steve Cohen (Yhdysvallat)	2022–
Arktisen alueen erityisedustaja <i>Special Representative for the Arctic and High North</i>	Mark Pritchard (Yhdistynyt Kuningaskunta)	2023–
Keski-Aasian erityisedustaja <i>Special Representative on Central Asia</i>	Angelos Syrigos (Kreikka)	2025–

Ilmastonmuutoksesta vastaava erityisedustaja <i>Special Representative on Climate Change</i>	Ainur Argynbekova (Kazakstan)	2025–
Järjestäytyneen rikollisuuden vastaisten toimien erityisedustaja <i>Special Representative on Combating Organized Crime</i>	Eugenio Zoffili (Italia)	2023–
Kaakkois-Euroopan erityisedustaja <i>Special Representative on South East Europe</i>	Kyriakos Hadjiyianni (Kypros)	2023–
Tekoälystä vastaava erityisedustaja <i>Special Representative on Artificial Intelligence</i>	Federica Onori (Italia)	2025–
Demokraattisten muutosten ja turvallisuuden erityisedustaja <i>Special Representative on Demographic Change and Security</i>	Gudrun Kugler (Itävalta)	2024–
Etelä-Kaukasuksen erityisedustaja <i>Special Representative on the South Caucasus</i>	Luis Graça (Portugali)	2024–
Nuorten osallistumisen edistämisen erityisedustaja <i>Special Representative on Youth Engagement</i>	Lucija Tacer (Slovenia)	2025–
Disinformaation ja propagandan erityisedustaja <i>Special Rapporteur on Disinformation and Propaganda</i>	Oscar Mina (San Marino)	2023–
Vaalitarkkailun ja rauhanvälityksen erityisedustaja <i>Special Rapporteur on Election Observation and Mediation</i>	Pia Kauma (Suomi)	2025–

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

